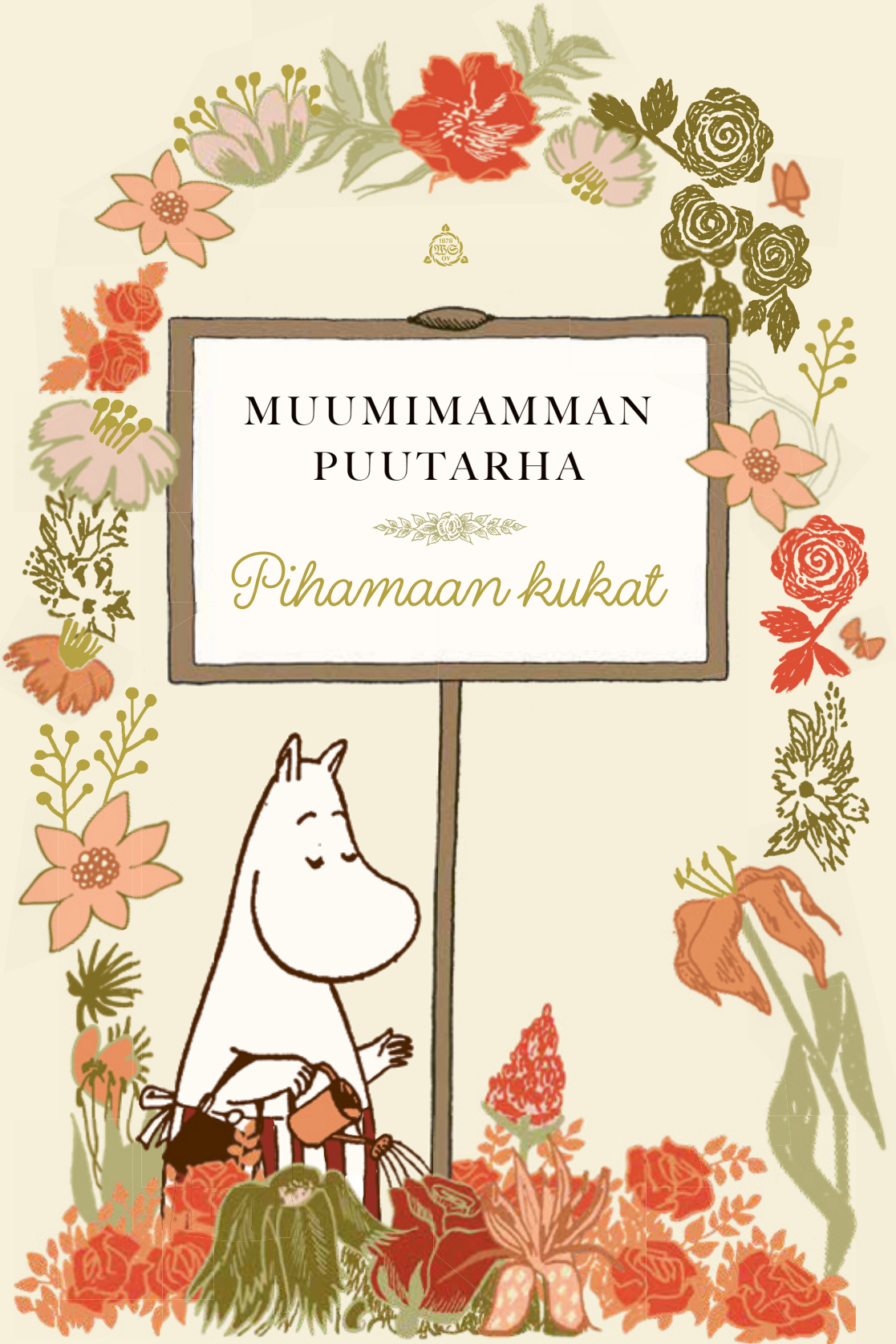

MUUMIMAMMAN
PUUTARHA

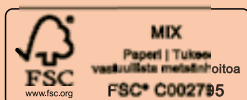
Pihamaan kukat

Ja niin hän katosi ulos puutarhaan.

MUUMIPEIKKO JA PYRSTÖTÄHTI

Suurkiitos WSOY:n kirjallisuussäätiölle kirjan tekemisen tukemisesta.

Ensimmäinen painos

Copyright © Moomin Characters™
All rights reserved

Sitaatit: Tove Jansson

Teksti: Johanna Vireaho

Mustavalkoiset kuvat ja sivujen 16–17, 32–33, 44–45, 66–67, 72–73
ja 94–95 yksiväriset kuvat sekä kannen kuvat: Tove Jansson

Värikköiset kuvat: Anni Pöyhtäri

Kansi ja graafinen suunnittelu: Riikka Turkulainen

Werner Söderström Osakeyhtiö, 2026

Lönnrotinkatu 18 A, 00120 Helsinki

ISBN 978-951-0-51483-2

Painettu EU:ssa

Tuoteturvallisuusasioihin liittyvät tiedustelut:
tuotevastuu@wsoy.fi

MUUMIMAMMAN
PUUTARHA

*Pihamaan
kukat*

Sisällys

Aluksi	7
Maaperä ja multa	8
Ravinteet	10
Luonnonmukainen piha	12
Kukkia siemenestä kasvattaen	14

<i>Sipulikukat</i>	16
Pikkusipulikukat	20
Narsissit	24
Tulppaanit	26
Pikarililjat	30
Laukat	31

<i>Kukkivat puut</i>	32
Hedelmäpuut	34
Muita kukkivia puita	40

<i>Kukkivat pensaat</i>	44
Syreenit	48
Jasmikkeet	49
Ruusut	50
Hortensiat	58
Alppiruusut	60
Atsaleat.....	61
Magnoliat	62
Muita kukkivia pensaita	64

*Sade ropisi lempeästi puutarhaan. Rauha,
järjestys ja hiljaisuus vallitsi kaikkialla.
– Kylläpä kaikki nyt kasvaa! Muumi-
mamma sanoi itsekseen.*

MUUMIPEIKKO JA PYRSTÖTÄHTI

<i>Kukkivat käynnökset</i>	66
Kärhöt	70

<i>Kesäkukat</i>	72
Auringon kesäkukkia	76
Varjon kesäkukkia	80
Kesäköynnökset	81
Pelargonit	82
Kukkia mukuloista ja juurakoista	84
Daaliat	86
Kasvata leikkokukkia	88
Kukkaniitty	92

<i>Perennat</i>	94
Auringon kukkapenkki	98
Varjon kukkapenkki	102
Maanpeiteperennat	106
Perinneperennat	108
Pionit	112

Hakemisto ja lähteet	114
----------------------------	-----

Aluksi

Kukkivia kasveja on valtavasti – pelkästään tulppaaneja on kymmeniä lajeja ja lajikkeita tuhansittain. Tähän kirjaan on koottu parisen sataa yleisintä, ihaninta ja kiinnostavinta kasvia. Mukana on perinteisiä kukkia mutta myös uudempia jalostustyön tuloksia. Kirjassa käydään läpi kaikki puutarhan kerrokset kesäkukista ja perennoista aina kukkiviin pensaisiin ja puihin.

Kukkiva puutarha tarjoaa iloa silmälle ja mielelle. Kukkivien kasvien istuttaminen on myös pölyttäjien kannalta tärkeää. Voimme vaalia luontoa tekemällä pihastamme mahdollisimman monimuotoisen ja runsaan!

KASVUPAIKKA-SUOSITUKSET

Lähes kaikki kasvit viihtyvät tuoreessa, keskiravinteisessa ja kalkitussa maassa. Kasvin nimen perässä oleva symboli kertoo, jos kasvilla on erityisvaatimuksia kosteusolosuhteiden, ravinteiden eli lannoituksen tai maaperän happamuuden suhteen.

VALO-OLOSUHTEET

- *Aurinko*
- *Puolivarjo*
- *Varjo*

KOSTEUSOLOSUHTEET

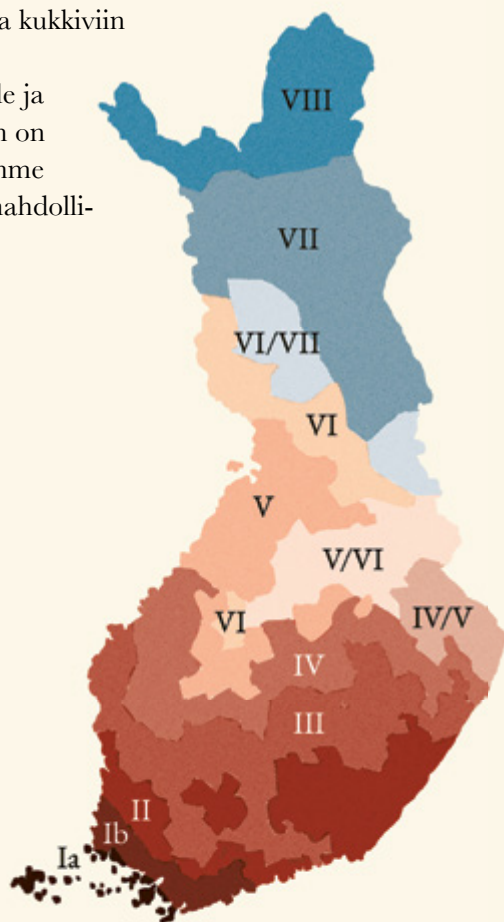
- *Kuiva*
- *Tuore*
- *Kosteaa*

RAVINTEIDEN TARVE

- *Niukkaravinteinen*
- *Runsasravinteinen*

MAAPERÄN HAPPAMUUS

- *Viihtyy happamassa maassa*
- *Viihtyy hyvin kalkitussa maassa*

KASVUVYÖHYKKEET

Kasvuvyöhykkeisiin saattaa tulla muutoksia ilmastonmuutoksen myötä – tästä syystä niitä ei ole merkitty kasvien kohdalle erikseen. Kirjaan on nostettu erilaisiin olosuhteisiin ja eri kasvuvyöhykkeille sopivia lajeja. Tarkista kullekin lajille sopiva kasvuvyöhyke taimia hankkiessasi.

Maaperä ja multa

Kukkamaan perustamisessa tärkeintä on oikeanlainen kasvualusta.

Muheva maa on kuohkeaa, ja se pidättää tehokkaasti vettä ja ravinteita, joita kasvit tarvitsevat kasvaakseen ja kukkiakseen. Kasvuvoimaisessa maassa on myös kosolti elämää: bakteereja, sienirihmastoja, matoja ja niveljalkaisia.

VARAA KASVEILLE TARPEEKSI MULTAA

		MULTAPEDIN PAKSUUS
MAANPEITEPERENNAT		10 cm
PERENNAT KOOSTA RIIPPUEN		20–40 cm
PENSAAT	PIENET	30–40 cm
	KOOKKAAMMAT	jopa 60 cm
PUUT		50–80 cm

KUKKAPENKKI KAIVAMATTA

Kukkapenkin saa rakennettua myös kuoppaa kaivamatta. No dig -menetelmässä maanalaisten bakteerien, sienten, pieneliöiden ja matojen annetaan olla rauhassa. Maa muuttuu vähitellen kuohkeammaksi ja ravinteikkaammaksi, kun siihen lisätään joka vuosi kunnan kerros kompostia.

- Kitke monivuotiset rikkakasvit.
- Levitä maan pinnalle ruskeaa pahvia, sanomalehtiä tai paksu kerros puiden lehtiä. Ne tukahduttavat heiniä ja yksivuotisia rikkakasveja.
- Laita päälle maatuvia aineksia, kuten kompostia, ruohosilppua tai risuja.
- Lisää sekaan kanankakkarakkeita, jotka käynnistävät eloperäisen aineksen kompostoitumisen ja ravitsevat samalla maata.
- Laita päälle kerros hyvää multaa, johon istutat taimet tai kylvät siemenet.

MAALAJIT JA MAAN PARANTAMINEN

Maaperä on sekoitus eri maalajeja. Maalajit jaetaan kivennäismaalajeihin (sora, hiekka, hieta, hiesu ja savi) ja eloperäisiin maalajeihin (multa ja turve). Maata parannetaan sen laadusta ja koostumuksesta riippuen eri tavoin:

HIEKKAMAA

Hiekkamaa ei pidätä vettä eikä ravinteita. Maata parannetaan lisäämällä siihen savea ja eloperäisiä aineksia, esimerkiksi kompostia.

HIETAMAA

Hietamaa on hiekka- ja savimaan väli-muoto. Sitä parannetaan kasvusammalella ja eloperäisellä aineksella.

SAVIMAA

Savimaa on runsasravinteista mutta tiivistä. Sitä parannetaan kasvusammalella, hiekkalla ja eloperäisellä aineksella.

MOREENI

Moreeni on kiveä, hiekkaa ja vähän jopa savea sisältävä maa-aines. Sen ravinteikkuutta ja vedenpidätyskykyä voidaan parantaa eloperäisellä kasviaineksella ja kompostilla.

MULTAMAA

Multamaa on tummaa ja ravinteikasta, ja eloperäistä ainesta on runsaasti. Multamaa on hyvää yleismaata, jota voi ravita kompostoidulla hevosenlannalla ja kompostimullalla.

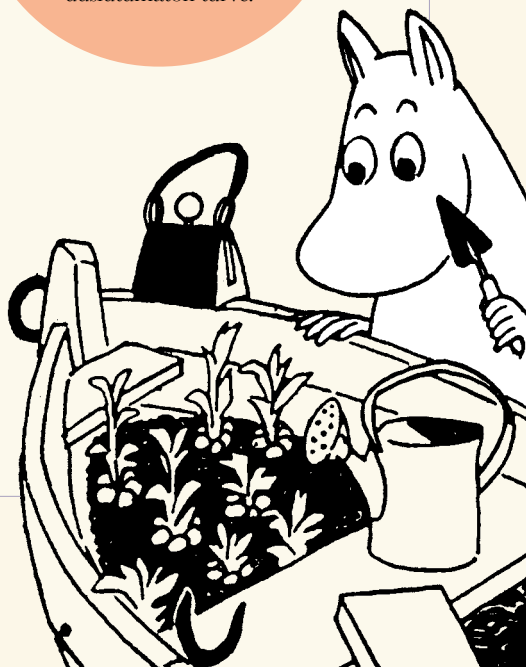
MAAN HAPPAMUUS

Useimmat kasvit viihtyvät parhaiten neutraalissa tai kevyesti kalkitussa mullassa – sellaisessa, jonka pH on 6–7. Osa lajeista taas kukoistaa happamassa maaperässä, jonka pH-arvo on 4,5–6:n välillä. Yleensä maaperä on lähellä neutraalia. Jos haluat varmistaa maaperän pH-arvon, sen voi tehdä helposti puutarhamyymälästä hankittavien testiliuskojen avulla.

Istutuksia perustettaessa maahan lisätään puutarhan yleismultaa, kompostimultaa ja kalkkia. Kalkitseminen nostaa maan pH-arvoa, jolloin kasvit pystyvät helpommin hyödyntämään maan ravinteita. Maata kalkitaan jatkossa tarpeen mukaan muutaman vuoden välein.

Happaman maan kasvien istutusalueeseen lisätään havu- ja rodomultaa. Vaihtoehtoisesti puutarhamullan joukkoon voi sekoittaa metsän pohjamaata ja neulaskariketta. Happaman maan istutukset eivät kalkkia kaipaa!

Kasvusammal on nopeasti uusiutuvaa rahkasammalten pintakerrosta, jota voidaan käyttää maanparannuksessa turpeen sijaan. Kasvusammal on ekologisempi vaihtoehto kuin uusiutumaton turve.

Ravinteet

Kasvit tarvitsevat kasvuunsa ravinteita, joita saadaan mullasta ja lannoituksen avulla. Ravinteiden puutokset hidastavat kasvua ja aiheuttavat kasvuhäiriöitä. Valmiina hankittavat lannoitteet tarjoavat kasveille ravintoa helppossa muodossa. Komposti taas pitää huolen siitä, että puutarhajätteessä olevat ravinteet pääsevät takaisin kiertoon.

RAVINTEISTA TÄRKEIMMÄT

Kolme tärkeintä kasvien ravintoainetta ovat typpi (N), fosfori (P) ja kalium (K). Kasvit tarvitsevat näiden lisäksi myös muun muassa kalsiumia, booria, mangaania ja rautaa.

***KALIUMIN** puute kellastuttaa lehtien reunoja ja heikentää kasvua. Soluseinät jäävät ohuiksi ja kasvi altistuu taudeille. Kalium vaikuttaa myös kukkien ja sadon määrään – se on kukkapuutarhan tärkeä ravinne!*

***TYPPI** toimii kasvuun moottorina – ilman sitä ei synny uusia soluja, kasvu hyytyy ja lehtien väri kellertyy. Kasvit myös yhteyttävät heikosti ja sato jää vähäiseksi.*

***FOSFORI** on soluseinien rakennusaine, ja sitä tarvitaan kasvuun, juurten kehitykseen ja kukkien muodostumiseen. Fosforin puutteesta kärsivien taimien lehdet voivat alkaa punertua ja kasvu heikentyä.*

*Lisäksi kasvit tarvitsevat esimerkiksi **KALSIUMIA** solukon rakennusaineeksi. Sen puute ilmenee uuden kasvuun ja latvaverson vaurioina ja voi kiihdyttää nuoria lehtiä ja kukkia.*

Kaikki ravinteet yhdessä tekevät vahvan kasvuston!

LUONNONMUKAINEN LANNOITUS

Multaa voi parantaa lisäämällä istutuksille vuosittain eloperäistä ainesta eli kompostia, kompostoitua hevosenlantaa tai nurmi-silppua. Eloperäinen aines sisältää ravin-teita, parantaa maan vedensitomiskykyä ja tarjoaa maan mikrobistolle ja ötököille ruokaa. Pieneliöt pilkkovat kuolleita kasvinosia, lannoittavat maata jätöksil-lään ja kuohkeuttavat sitä liikkeillään.

Rikkakasvit maan indikaattoreina

Rikkakasvit ovat kasveja, jotka kasvavat puutarhurin mielestä väärässä paikassa. Ne kertovat kuitenkin paljon paikan kasvuolosuhteista sillä kukin laji viihtyy omanlaisissaan olosuhteissa. Esimerkiksi piharatamon löytää yleensä paikoista, joissa maaperä on tiivistynyttä ja vähäravinteista. Hevonhierakka taas viihtyy mieluiten hap-pamassa maassa, ja nokkonen porskuttaa erityisen ravinteikkaalla paikalla.

NOKKOSKEITE

1 kg tuoreita nokkosia
5 litraa vettä

- Kaada vesi nokkosten päälle kannelliseen ämpäriin ja anna seoksen seistä viikon ajan.
- Siivilöi ja laimenna kastelulannoitteeksi suhteessa 1 osa nokkosvettä ja 10 osaa vettä. Nokkoskeite on tymäkän typpipitoista ja lannoittaa kasvin typpipitoista ja
- Voit vielä vahvistaa keitettä lisäämällä jouk-koon muutaman kanankakkarakkeen.
- Käytä keitettä erityisesti alkukesällä – loppukesällä typen tarve vähenee.

Voikukkaa pidetään yleisesti rikkakasvina, mutta se on myös hyödyllinen puutarhurin apulainen. Syvä-juurisena kasvina se muokkaa tiivistynyttä maata ja nostaa ravinteita maanpintaan.

Luonnonmukainen piha

Luonnonmukaisessa puutarhassa eletään sopusoinnussa ympäröivän luonnon kanssa. Monimuotoinen puutarha on kerroksellinen, runsas ja rehevä – juuri niin kuin luontokin.

KOMPOSTOINTI

Kompostoinnissa puutarhan ja keittiön eloperäiset jätteet kierrätetään ja niiden ravinteet palautetaan takaisin kiertoon. Ruoantähteistä ja kasvijätteistä syntyy lämpökompustorissa muhevaa multamaista ainesta: kompostia, jota voi käyttää puutarhassa kemiallisten ravinteiden sijaan.

Kompostin kokoamisessa on tärkeä kasata aineksia kerroksittain: typpipitoisen viher- tai ruokamassan päälle lisätään aina kerros kuivaa hiilipitoista ja eloperäistä ainesta, kuten kuivuneita lehtiä, puuhaketta tai kompostikuiviketta. Tällöin kompostoituminen tapahtuu ilmastavasti ja tehokkaasti, eivätkä ainekset mätäne hapettomissa olosuhteissa.

Puolimaatunut kompostiaines on rakeista, epätasaista ja rouheaa. Sen voi hyödyntää istutusten pohjalla tai levittää katteeksi maan pinnalle aikaisin keväällä tai syksyllä. Sen voi myös jatkokompostoida.

Kokonaan maatunut kompostiaines on tummaa, hajutonta ja multamaista. Se sopii myös katteeksi, ja sitä voi sekoittaa suoraan perusmaahan. Hyvä suhde on yleensä kolmasosa kompostia, kolmasosa perusmaata ja kolmasosa hiekkaa tai kivituhkaa.

KATTEET

Neulaset, kuivat lehdet, perennojen varret ja risut kannattaa hyödyntää istutuksissa katteina. Katteet helpottavat puutarhanhoitoa monin tavoin: Kitkeminen vähenee, kun rikkakasvit eivät pääse siementämään multa. Myös kastelutarve vähenee, sillä kate pidättää kosteutta, ja sen alla maa pysyy kosteana aina pintaan asti. Kate estää mullan kuorettumista ja helpottaa siten sade- ja hulevesien imeytymistä maahan. Vähitellen kate maatuu – ja samalla se lisää maan kuohkeutta, parantaa sen koostumusta ja elävöittää maata.

VILLIINNYTÄ PIHAA

- Istuta pihaan puita ja pensaita, jotka tarjoavat linnuille ja monille pieneliöille suojaa ja pesäpaikkoja.
- Maan parantaminen puolestaan rikastaa maan mikrobistoa ja kohentaa ötököiden elinoloja.
- Istuta keväisiä sipulikukkiä nurmelle sipulikukkaniityksi. Leikkaa nurmi ensimmäisen kerran vasta, kun kukat ovat lakastuneet.
- Kasvata yrttejä ja muita pölyttäjätasvällisiä kasveja. Mitä enemmän pihassa on kukkia koko kasvukauden ajan, sitä parempi!
- Jätä pihamaan laitaa hoitamattomia alueita: nokkospöheikköjä, pusikoita ja kompostikasvoja. Nokkoset ovat tärkeitä ravintokasveja perhosentoukille, ja kovakuoriaiset viihtyvät komposteissa.
- Anna voikukkien ja apiloiden kukkia, ennen kuin ajat nurmikon. Näin ne ehtivät tarjota ravintoa pölyttäjille. Voit myös jättää osan nurmikkoa leikkaamatta. Pian maan siemenpankista nousee esiin esimerkiksi apilaa, niittyhumalaa, mataraa ja lemmikkejä.
- Unohda liiallinen haravointi. Lehtikarika muhevoittaa maata, suojaa kasveja ja tarjoaa lieroille ruokaa.
- Jätä pihaan risuja ja lahoppuuta. Ne ovat tärkeitä pesä- ja piilopaikkoja hyönteisille ja linnuille. Voit myös rakentaa risuaidan, joka houkuttelee pihaan hyönteisiä ja pieniä nisäkkäitä.

Sadepilvet väistyivät hitaasti ja aurinko tuli esiin. Märkä puutarha höyrysi ja kimmelsi hänen ympärillään. Se oli vihreä ja huoleton.

Kukaan ei ollut leikannut eikä siivonnut sitä kauhean pitkään aikaan. Puiden oksat taipuivat maahan saakka, pensaat kiipesivät puihin riehakkaan ylimielisinä, ja vihreyden halki solisivat purot, joita isoäiti oli aikoinaan kaivattanut.

NÄKYMÄTÖN LAPSI JA MUTIA KERTOMUKSIA

Kukkia siemenestä kasvattaen

Itse kylvämällä saa runsain määrin kukkia huokeaan hintaan. Osa lajeista tarvitsee esikasvatuksen sisällä lämpimässä, jotta ne ehtivät kukkia kesän aikana. Taimet koulitaan ja karaistaan, ennen kuin ne siirretään ulos aurinkoon kasvamaan.

KYLVÄ, KOULI JA KARAISE

- Täytä taimiruukku mullalla. Kostuta ja tiivistä multa.
- Kylvä siemenet yksittäin taimipotteihin tai hajakylvönä. Siemenet painetaan mullan uumeniin pari kertaa siemenen syvyydeltä. Osa siemenistä tarvitsee valoa itääkseen, jolloin niitä ei peitetä lainkaan. Hyvin pienet siemenet voi kylvää esimerkiksi lyijykynän päässä olevan kumin avulla.
- Sumuttele kylvös ja peitä se rei'itetyllä muovikelmulla, jotta se pysyy kosteana ja siemenet alkavat itää.
- Kun mullasta pilkistää vihreää, siirrä kylvös paikalle, jossa se saa kunnolla valoa.
- Tiheässä kasvavat taimet koulitaan, eli ne istutetaan kukin omiin ruukkuihinsa ravinteikkaaseen multaun. Koulimisen aika on, kun sirkkalehtien lisäksi ensimmäiset kasvulehdet ovat ilmestyneet. Taimen siirtämisen apuna voi käyttää koulintapaukkoa tai vaikka lyijykynää.
- Sisällä kasvatettuja taimia täytyy karaista eli totuttaa varovaisesti viileään ulkoilmaan ja aurinkoon. Sopiva päivälämpötila on noin +15 astetta. Vie taimet ensin ulos vain lyhyeksi ajaksi ja pidennä aikaa vähitellen. Viikon jälkeen kasvit ovat valmiimpia istutettavaksi lopulliselle paikalleen.

SIEMENEN SISÄLLÄ KASVAA KUKKA

Siemenen sisällä on kasvin alkio, joka on täynnä vararavintoa ja energiaa uuden version kasvattamiseen. Kun siemen saa sopivasti vettä, happea ja lämpöä, alkio alkaa heräillä. Vararavintonsa voimin se puskee kuoren läpi sirkkajuuren kohti multaa. Sitten esiin kurkistaa sirkkavarssi, jonka suunta on kohti valoa. Kukkataimen kasvu on alkanut!

TARVIKKEET TAIMIKYLVÖIHIN

Taimien esikasvatukseen tarvitaan siementen lisäksi vähärvinteistä, vettä läpäisevää kylvömultaa. Jos multa on liian tiivistä tai märkää, itäminen heikentyy ja siemen voi mädäntyä.

Astioiksi kelpaavat sanomalehdestä taitellut potit, vanhat viilipurkit tai varta vasten ostetut taimiruukut ja -lokerikot. Astian pohjassa on hyvä olla reikä, ettei vesi jää seisomaan pohjalle. Noin 5–10 senttimetriä syvässä astiassa multaa riittää kasvun tarpeisiin.

Kylvöjä varten kannattaa varata myös nimilappuja sekä sumutinpullo, jonka avulla kylvöksen saa kasteltua hellävaroen.

KYLVÄ JA ESIKASVATA OMAT TAIMET

tuoksuheliotrooppi
huovinkukka
keijunmekko
kesädaalia
petunia
timanttikukka

ahkeraliisa
kääpiösamettikukka
revonhätä
koristetupakka
tulisalvia
kesäkynttilä
tuoksuherne
tsinnia
kiinanasteri

auringonkukka
kehäkukka
kesäharso
krassi
ruiskaunokki

HELMIKUU

MAALISKUU

HUHTIKUU

TOUKOKUU

jättiverbena
kesäbegonia
kelloköynnös
pelargoni
orvokki
verenpisara

isosamettikukka
kesäleimu
kesäpäivänhattu
leijonankita
lobelia
mustasilmäsusanna
punasalvia
sinisalvia
tarhaverbena

punakosmoskukka
ryhmäsamettikukka
olkikukka
ikiviuhko
koreatörmäkukka

Ilurmaava opus kukkien ystäville!

Tämä kuvankaunis käsikirja esittelee parisensataa lajia pioneista daalioihin ja syreeneistä hortensioihin – Muumimammalle rakkaita ruusuja unohtamatta. Tutuiksi tulevat niin sipulikukat, perennat ja perinnekasvit kuin kukkivat puut ja pensaatkin.

Puutarhuri, tietokirjailija **Johanna Vireahon** tekstit ja **Anni Pöyhtärin** nelivärikuvat kulkevat kirjan sivuilla rinnatusten **Tove Janssonin** alkuperäisten piirrosten ja sitaattien kanssa. Muumimamman ote puutarhanhoitoon on lempeä, ja aina on myös lupa vain haaveilla puutarhasta.

www.wsoy.fi

9 789510 514832

67.3

ISBN 978-951-0-51483-2